

Армаш Н.О., д.ю.н., доцент,
Богачук О. І., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ЯК ПРОВІДНА ГАЛУЗЬ ПРАВА В УКРАЇНІ

Господарське право — це галузь права, норми якої регулюють відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності, пов'язаної із виготовленням та реалізацією продукції, виконанням робіт та наданням послуг для задоволення суспільних потреб та потреб окремих споживачів. Нормативною основою господарського права виступає господарське законодавство [1, ст. 44].

Господарська діяльність як предмет регулювання господарського права виділяється своєю складністю, багатоетапністю, професійним і систематичним характером, що відрізняє цю діяльність від споживчих відносин, де цілком діють норми цивільного права.

Концепція господарського права заснована на узгодженні приватноправових (горизонтальних) і публічно-правових (вертикальних) відносин у сфері господарювання, що передбачає формування відповідних правових норм на основі поєднання ринкового саморегулювання економічних відносин та державного регулювання макроекономічних процесів.

Вважається, що поза таким узгодженням приватноправові і публічно-правові відносини у сфері господарювання розвиваються різноспрямовано, суперечать один одному, стримуючи розвиток економічних відносин і створюючи колізії в їх правовому регулюванні [2, ст. 17].

Становлення господарського права як окремої галузі права та теренах комерційного (торгового) права, частково - муніципального права було зумовлено збільшенням ролі держави у сфері економіки в Німеччині кінця XIX - початку XX століття, а згодом - у Радянському Союзі. Саме зосередження в результаті Націоналізації, що здійснювалася на теренах колишньої Російської імперії після Жовтневих подій 1917 р.в державній власності великого масиву манна (включаючи немайнові комплекси підприємств) посилювало прагнення держави контролювати економіку країни в цілому з метою забезпечення реалізації насамперед суспільних і державних інтересів, їх солідаризації з індивідуальними та колективними інтересами трудящих. Спочатку господарське право розглядали як сукупність нормативних актів, що регулюють сферу господарювання, а в середині 30-х років XX століття сформувався кілька точок зору щодо предмета господарського права. Одні науковці вважали, що господарське право має своїм регулюванням охоплювати в цілому народне

господарство, інші – лише сферу соціалістичного виробництва. Саме перша концепція господарського права була покладена в основу Господарського кодексу України, який визначає основні засади господарювання щодо всіх суб'єктів господарювання, хоча й передбачає окремі особливості управління державним і комунальним секторами економіки та визначає специфічні риси суб'єктів господарювання, які функціонують та базі державного та комунального майна [3, ст. 89].

Господарське право можна розглядати як:

а) галузь права, що базується на нормах господарського права для регулювання господарських відносин у процесі здійснення господарської діяльності;

б) сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини у сфері управління економікою;

в) юридичну дисципліну, основним змістом викладення якої є основні засади господарської діяльності, процесів приватизації, підприємництва, кредитно-банківських відносин, майнових основ господарювання та податкової політики суб'єктів, особливостей правового регулювання в окремих галузях діяльності тощо.

Доктринальними підходами до визначення господарського права є три основних концепції: позиція таких науковців, як С.М. Братусь, Р.О. Хафліна, Г.К. Матвеев, Л.М. Шевченко, А.С. Довгерт, що господарське право – це не самостійна галузь права, а поєднання цивільно-правових норм, що діють у сфері господарювання; думка вчених-юристів В.В. Лаптева, В.К. Малецтова, Г.Г. Побірченко, В.К. Мамутова, Г.Л. Знаменського, згідно з якою господарське право - самостійна галузь права, яка не має нічого спільного з іншими галузями права; проте найбільш слушною є позиція О.А. Беяневича, О.М. Вінника, Н.Г. Саніахметової, В.С. Щербіни, згідно з якою господарське право - комплексна галузь права, в якій зібрано правові норми основних галузей права, приурочені до одного предмета правового регулювання - господарської діяльності. Господарське право є самостійною галуззю права, оскільки:

– визначає порядок ведення господарської діяльності та регулює відносини, пов'язані з її здійсненням;

– характеризується своїми принципами, предметом, суб'єктами та методами регулювання;

– регулює господарські відносини як по горизонталі, так і по вертикалі;

– має значення як галузь права, галузь законодавства, наукова та навчальна дисципліна.

Отже, господарське право - це самостійна галузь права, що складається з правових норм, які регулюють суспільні відносини у сфері організації та здійснення господарської діяльності з метою отримання прибутків чи без такої мети.

Література

1. Юридична енциклопедія: В 6 т. /Редкол: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К.: Укр. енцикл., 1998. – Т. 1. – 1998. – С. 621.
2. Господарське право України. Особлива частина: підруч. / Г.В. Смолин; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Львів: ЛьвДУВС, 2014. - 591 с. - Бібліогр.: с. 584-589.
3. Хозяйственное право Украины: учебник / под ред. А. С. Васильева, О. П. Подцерковного. – Х.: ООО «Одиссей», 2005. – 464 с.

УДК 346.1 "71" (043.2)

Армаш Н.О., д.ю.н., доцент,
Гелешко В. Р., студент,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В умовах сучасного ринку безпосередньо практичного значення набувають питання укріплення правових основ господарювання, визначення оптимального співвідношення державного регулювання і саморегулювання, формування цілісної і взаємоузгодженої системи відносин регулювання господарської діяльності та управління нею. Подальший розвиток ринкової економіки потребує своєчасного та адекватного вдосконалення форм і засобів впливу держави на економічні процеси.

Здійснення безпосереднього регулятивного та управлінського впливу на діяльність суб'єктів господарювання втілюється у конкретних, реальних організаційно-господарських відносинах, що складаються між суб'єктами господарської діяльності та органами державної влади, місцевого самоврядування, іншими суб'єктами організаційно-господарських повноважень. Правове регулювання вказаних відносин здійснюється через відповідні організаційно-господарські правовідносини, які визначають місце учасників реальних відносин у регулюванні господарської діяльності та управлінні нею, конкретизують юридичні права, обов'язки, відповідальність цих учасників, забезпечують їх реалізацію відповідно до законодавства [1, с. 214].

Утвердження таким чином правового господарського порядку у відносинах «по-вертикалі» є надзвичайно актуальним у сучасних умовах застосування непрямих форм і методів регулювання економіки, що особливо потребують опосередкованості правом. Місце, яке займають організаційно-господарські правовідносини в механізмі правового регулювання господарської діяльності, обумовлює практичне значення дослідження їх як категорії господарського права.